

Monumentnummer*: 523370

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 mei 2002
Kadaster deel/nr 82762/176

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Swichum Leeuwarden Fryslân

Locatiennaam Locatieomschrijving
Swichum BY Loodyk 1, Wirdum

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wirdum E 668

*Omschrijving***

Inleiding:

AMERIKAANSE WINDMOTOR

De naar Amerikaans model ontstane windmolen van het type "Record, nr 16", is in Nederland vervaardigd- en begin 20e eeuw ontworpen door de Gebr. Bakker te IJlst. De molen werd in 1939 gebouwd op de plaats van een toen afgebroken spinnepkopmolen, nabij een drietal kleine molens welke thans afgebroken zijn.

Omschrijving:

De toren staat in een uit beton opgetrokken funderingsbak voorzien van houten deksels. In de funderingsbak is aangebracht een stalen waaierpomp voorzien van een houten opleiderpijp met een houten terugslagklep. De stalen toren van normale hoogte heeft een ladder en een achtkante stelling bestaande uit stalen liggers en een houten dek. Aan de bovenzijde van de toren is een gietstalen motorlichaam aangebracht. Het zestien gegalvaniseerd stalen bladen tellende windrad heeft een diameter van 4.75 meter. Het rad bestaat uit zes straalarmen waartussen segmenten met ieder drie bladen verbonden door twee ringen zijn aangebracht. De molen is voorzien van één vaan voor de zelfregeling naar de windrichting. De zelfregeling naar windsterkte gebeurt doordat bij toenemende omloopsnelheid de optredende tanddruk- reactiekracht van het windrad groter wordt dan de spanning van de schroefveer van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vaan, de molen zal zich hierbij krimpnd uit de wind draaien. De vaan is voorzien van de originele beschildering. Aan een zijde in kapitale letters de merknaam RECORD, aan de andere zijde Gebr. BAKKER IJLST. De bovenas van de molen is voorzien van een vanginstallatie welke automatisch in werking treedt bij het uit de wind draaien van de molen. De molen is voorzien van een gietstalen gaande werk en stalen spillen. De waaierpomp wordt hierbij direct aangedreven door de verticale spil.

Waardering:

De zgn. Amerikaanse windmotor uit de eerste helft van de 20e eeuw is van cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- voor de geschiedenis van de industriële archeologie van Nederland in het bijzonder van die der in Nederland ontworpen en gebouwde windmotoren;
- voor de ontwikkeling van de vroeg-20e-eeuwse Nederlandse bemalingstechniek met gebruikmaking van een Amerikaans model windmolens;
- als maalwerktuig kenmerkend voor de overgang van de bemaling van kleine bemalingsgebieden door traditionele windmolens naar die door "moderne" Amerikaanse windmotoren;
- als maalwerktuig kenmerkend voor de fase die ligt tussen windbemaling en motorbemaling;
- vanwege zijn rol in het ontstaan van de bemalinggeschiedenis van het waterschap "De Middelsékrite";
- vanwege zijn landschappelijke betekenis als markant herkenningspunt in het open weidegebied.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie- en poldermolen

Functie

Weidemolen